

jenem rezjanskem narečju — to je vsebina najnovejšega truda zaslužnega učenjaka. Prof. Baudouin de C. ni samo prav točno zabeležil vse posebnosti tega narečja pri zapisovanju svojega gradiva in temu dodal tudi dosloven nemški prevod; on je storil še več. Zaznamenoval je s posebnim tiskom vse romanske tujke, katerih rezjansko narečje kar mrgoli, in nemške izposojenke. Knjiga je enako važna za dialektologa, kakor za folklorista. Dobro je storil izdajatelj, da je na koncu dodal jako vestno in natančno izdelan indeks. Zanimiv je obširni uvod. Naj ga prebero vsi oni, ki ne vedo, kako težavno je točno zabeležiti vse malenkostne posebnosti in nianse kateregakoli živega govora. Zato najdemo tudi v tej knjigi za isti glas različne črke na različnih mestih. Ko je izdajatelj prvokrat bival med Rezjani, mu niso bili nekateri rezjanski samoglasniki po svoji naravi jasni; šele pozneje je njih kakovost spoznal. To je tudi vzrok, da je v njegovi pred dvajsetimi leti izdani knjigi o rezjanskem glasoslovju (Opyt fonetiki rezgovor.) nekoliko netočnosti; kdor hoče to knjigo rabiti, se bo moral odslej ozirati na uvod tu oznanjene knjige. Razen gradiva, ki ga je nabral iz ust naroda v rezjanski dolini, je objavil v knjigi znova še rezjanski katekizem; tega imamo tedaj zdaj že v treh izdajah. Tej knjigi bosta sledili še dve, ki prineseta dialektično gradivo slovenskih beneških narečij in sicer iz krajev: Gemona, Tarcento, Cividale in Sv. Peter. — Narečje pozabljenih in oddaljenih Rezjanov je med vsemi slovanskimi narečji izmed najbolj proučenih in znanih. In to je zasluga prof. Baudouina de C. Z nekakim ponosom lahko Rezjani kažejo na to, če sploh vedo o tem, da imajo oni in njih deželica v slavistiki že celo literaturico.

Vatroslav Oblak.

Slovensko gledališče. Intendanciji slovenskega gledališča bi delali krivico, ako ne bi priznali, da skrbi za raznovrstnost, in da se pošteno trudi, da bi zadostila svoji ne baš lahki nalogi. Da, rekli bi skoro, da sega preveč hlastno po novostih, ako ne bi vedeli, kje tiči temu vzrok. Gledališča po večjih mestih imajo v tem oziru pač mnogo lažje stališče. Tam se ena igra ponavlja teden za tednom vsaki večer, in gledališče je vedno polno; pri nas pa je kaj izrednega, ako ena igra ali opera štirikrat do pekrat za silo napolni gledališče. In kolikokrat se vara intendancija našega gledališča v svojih najbolj upravičenih nadah! Na oder se spravi n. pr. tako znamenita opera, kakor je »Karmen«, in pričakuje se po vsej pravici, da bode gledališče nekolikokrat razprodano, a bilo ni doslej niti enkrat tako polno, kakor je bila pri opernih novostih v prejšnjih časih navada. Ni čuda tedaj, da imajo krogi, katerim je skrbeti za repertoar našega gledališča, mnogo preglavice, in da izkušajo spraviti vedno zopet kaj novega na oder.

Ker smo že omenili opere »Karmen«, se pomudimo najprej nekoliko pri njej. Onim, katerim se je primilila opera »Janko in Metka«, je donela godba v tej operi vsekakor nekoliko tuje na uho. Kontrast med obema glasbama je res velik. Toda vsako opero moraš itak večkrat slišati, uho se ti je mora »tako rekoč« privaditi, če hočeš imeti užitek od nje. Pričakovati je tedaj še vedno, da se tudi naše občinstvo še sprijazni z Bizetovo glasbo.

Pela se je dosedaj ta opera in sicer v času od 15. decembra l. l. pa do 15. januarja t. l. trikrat na našem odru. »Karmen« se odlikuje mimo večine drugih oper po svojem jako dramatičnem dejanju. To pa je vzrok,

da ta opera ne zahteva samo izvrstnih pevskih, temveč tudi dobrih igralskih moči. Zlasti naslovna uloga mora biti v spretnih rokah. In pri nas je tudi res bila. Gospica Jungmanova je v vsakem oziru prav dobro pogodila strastno, po uživanju hlepečo, a nestanovitno Karmen, ki z neznatnimi sredstvi in z majhnimi umetnimi hvati mogočno vpliva na moška srca, jih mami ter z demonsko silo priteguje na-se. Pa tudi njenemu petju se ne da nič očitati, ker je bilo vseskozi primerno in značilno. Nje glas je mogočen, dasi ne tako čist, kakor gospice Ševčikove, ki si je kot Micaela pripela zopet mnogo glasnega priznanja. Gospod Purkrabek (Don José) se nam je zdel prvokrat in drugokrat nekoliko hripav, pri tretji predstavi pa mu je bil glas zopet dober. Pel in igral je s potrebno živahnostjo. Če bi hoteli govoriti o gospodu Nollju, ki je pel ulogo Escamilla, bi morali povedati to, kar smo povedali o njem že tolikrat, da je namreč dika naši operi. Takisto je gospod Vašiček kot Zuniga le pohvale vreden.

Nekatere manjše vloge bi pač zahtevale boljših moči. Tudi ženski zbor nam v tej operi ni ugajal posebno. Vobče pa smo lahko tudi na uprizoritev te opere ponosni. Komur se zdi naša hvala nezaslužena, naj gre kdaj poslušat opere v večja provincijska mesta; in prepriča se, da drugod še tako ni, kakor pri nas.

Razen tega sta bili v gori navedenem času še dve operni predstavi. Ponavljala se je namreč 19. in 29. decembra l. l. Humperdinckova opera »Janko in Metka« in sicer z istim uspehom, kakor se je pela že prej dvakrat.

Dramatičnih predstav je bilo od 15. decembra 1895. l. do 15. januarja t. l. samo toliko, kakor opernih, torej pet. Dne 17. decembra l. l. in 12. januarja t. l. so se predstavljale »Ugrabljene Sabinke«, burka v 4 dejanjih, ki sta jo spisala Frančišek in Pavel pl. Schönthan. Pri drugi predstavi te igre je imel režiser slovenskega gledališča, g. Rudolf Ineman, svojo benefico. Občinstvo je temu tako nadarjenemu in po pravici priljubljenemu igralcu ta večer izkazalo prav v obilici svoje simpatije. Kaj bi pa tudi bile »Ugrabljene Sabinke« brez takega ravnatelja, kakršnega nam je podal gospod Ineman! In vendar, kako preprosta, kako naravna je njegova igra! Seveda je tudi njegova maska mnogo pripomogla k smehu. In pa tista njegova hoja! Tudi če nič govoril ni, da si ga le hoditi videl, si se mu že moral smejati! Takih igralcev, ki bi se dali uporabljati v tako različnih ulogah, kakor gospod Ineman, in to povsod s tako lepim uspehom, je pač malo. Ne želimo družega, nego da bi gospod Ineman še dolgo ostal pri našem gledališču, ne samo zategadelj, ker je sam izvrsten igralec, temveč tudi radi tega, ker se nam vidi, da ima precejšnji vpliv na vse drugo igralno osobje. Še razdelitev ulog se nam zdi sedaj mnogo srečnejša, nego je bila včasih, in to je morda tudi g. Inemanova zasluga.

Jako dober je bil v tej igri gospod Verovšek kot profesor. Gospod Verovšek je izmed najmarljivejših naših igralcev. Izročajo se mu različne vloge, in zadovoljni smo večjidel z njim. Seveda, ko bi trdili o njem, da je poseben umetnik, bi nam morda on sam ugovarjal. Toda včasih ima prav srečne večere, n. pr. ravno pri »Ugrabljenih Sabinkah«. Ne vemo, če bi se dalo iz tega profesorja kaj mnogo boljšega ustvariti, nego je ustvaril on. Tudi se nam zdi, da se gospod Verovšek pošteno trudi, da bi napre-

doval; to pa je lastnost, katere pogrešamo pri mnogih naših igralcih. Tako nam n. pr. gospod Lovšin, ki je igral v tej igri ulogo dr. Novaka, ne da nikdar povoda, da bi o njem kaj drugega povedali, nego je-li znal svojo ulogo, ali ne. Škoda, da ta gospod ne ume nekoliko bolj naloge gleda liškega igralca! Saj bi drugače ne bil neprijetna prikazen na odru. Ravno tako so zelo redke uloge, v katerih nam gospod Orehek prija, četudi mu ne odrekamo talenta. V igri, o kateri ravno govorimo, vsekakor ni bil srečen.

Gospa Danilova se nam je zdela kot profesorjeva soproga vsaj v nekaterih potezih nekoliko premelanholična. Gospicama Polakovi (Marjana) in Slavčevi (Pavla) nimamo, kar se igre tiče, ničesar očitati, dasi bi gospodični Slavčevi priporočali to, kar se ji je pri drugi priliki priporočalo že od druge strani, namreč nekoliko decentnejše vedenje. Način, kakor se je ona pri drugi predstavi te igre sukala na odru, je — vsaj ogromni večini gledališkega občinstva — nespodoben. Tacih slabosti naj se omenjena gospica iznebi, in ne bo se ji treba bati graje, tem manj, ker smo izza tistega časa, odkar se ji ne izročajo več uloge, ki presegajo nje moči, z njeno igro vobče prav zadovoljni.

Dne 21. in 26. decembra se je predstavljala novost »Brat Martin«, ljudska igra s petjem v štirih dejanjih, nemški spisal Karol Costa. Ta igra, dasi se o njej ne more reči, da je poseben umetniški proizvod, je na Dunaju neki zelo vlekla, in tudi pri nas se je občinstvo zelo ogrelo za-njo. V bratu Martinu tiči kos filozofa. »Mundus vult dici pi, ergo decipiatu r«, s tem izrekom se on predstavlja občinstvu. Toda delali bi mu krivico, ako bi mu verjeli, da se drži vseskozi tega načela. On nabira milodare za reveže, zraven pa, in nekoliko baš zaradi tega, zdravi, kakor ve in zna, telesne in srčne bolečine. Ako se semtertja posluži kake majhne prevare, mu je ne moremo zameriti, ker z njo nikomur ne škoduje, in namen, katerega hoče s tisto prevaro doseči, je vseskozi plemenit. Igra ni brez moralnega jedra, in, ker je zraven tega zelo zabavna, upamo, da je nismo videli zadnjič na našem odru.

Ta igra zahteva, kakor skoro vse ljudske igre, mnogo igralnega osobja, kadar pa zagledamo na gledališkem listu tiskanih mnogo osob, navdaja nas vselej strah, da predstava ne bode taka, kakršna bi morala biti. Saj je znano, kako včasih majhna nerodnost uniči in pokvari ves učinek, in kadar sodeluje toliko osob, se dogodi prav lahko, zlasti pri nas, kaj tacega. Da je bil naš strah neutemeljen, in da se je izteklo vse prav gladko, je nov dokaz za napredek naših dramatičnih predstav. Razen gospoda Inemana, ki je igral brata Martina s primerno dostojnostjo in potrebnim humorjem, se je odlikovala zlasti gospica Polakova kot Lipčetova soproga. Kdor jo je videl, je moral pač vzdihniti: »Tako srditih žen nas Bog varuj!« Gospoda Podgrajskega Lipče je bil tak, kakršni so vsi krojači na odru, i vendar radi priznavamo, da je mnogo primomogel k smehu in torej tudi k uspehu. Saj kaj drugega se iz take uloge tudi ne da napraviti.

Prav ljubka je bila tudi gospica Slavčeva v tej igri. Tisto je pa res, da bi mlinarice s takimi toaletami po Dolenjskem zaman iskali. Tudi gospoda Danila (mlinarja) in gospice M. Nigrinove (Špele) nam je pohvalno omeniti.

Dne 6. januarja t. l. pa se je predstavljala pri nas toli priljubljena narodna igra »Revček Andrejček«. Naslovno ulogo je igral gospod Ineman, in občinstvo ni bilo z igro nič manj zadovoljno, kakor v tistih časih, ko je to ulogo še igral gospod Borštnik. Z.

Matice hrvaške knjige za l. 1895. so nam ravnokar došle, a poročilo o njih smo morali radi tesnega prostora za to pot odložiti.

Nova protestantovska knjiga. Prof. Jagić je dobil v roke iz nekega gornje-avstrijskega samostana doslej neznano hrvaško protestantovsko, z latinico tiskano knjigo, ki obsega prevod prorokov in ima tudi lesoreze. Žal, da nima naslovnega lista. Zanimiva je tudi za slovensko književnost, ker se prevod prorokov v Dalmatinovi bibliji strinja s to hrv. knjigo. O tej knjigi bo prof. Jagić obširneje poročal in razpravljaj v dunajski akademiji.

Dela po narodopisni razstavi češkoslovanski.¹⁾ (Konec.) Iz publikacij, ki so že izšle ali pa se še pripravljajo, omenim samo še: *Sborník Čechů dolnorakouských*. Redaktor: dr. J. Karásek. Nákladem národopisného odboru dolnorakouského ve Vídni (Cena 2 gld.). Ta zbornik ima tudi za nas važnost, kajti ne slika nam samo probujenja in razvitka dunajskih Čehov, ampak tudi drugih Slovanov, katerim so bili Čehi učitelji slovanske vzajemnosti. S posebnim zanimanjem se torej čitajo ponatisnjeni spomini Fr. B. Ševčíka »Zpěv slovanský a pestování společenského života ve Vídni od r. 1841. až do r. 1862.« Češki narodnjaki so se začeli najprej po gostilnicah in kavarnah shajati ter gojiti petje in godbo. Že l. 1842. je bila kavarna Hrvata Gerlovića na Bauernmarktu priznana središče Čehov, Hrvatov, Srbov in Slovencev, h katerim se je semtertja pridružil tudi kak Poljak. Prve stalne pevske vaje so bile l. 1842.—43. v gostilnici »Zum Ochsen« v VIII. okraju (zdaj Florianigasse št. 29); ali že l. 1843. so se nahajale tudi že v drugih okrajih podobne gostilnice, kjer so se vsi Slovani brez razločka narodnosti in stanu shajali. Dne 4. febr. l. 1844. je bila tudi v VIII. okraju prva plesna zabava, iz katere so se razvili v naslednjih letih velikanski slovanski plesi. Njih so se udeleževali odlični možje in plemiči iz vseh slovanskih dežel, pa tudi visoka gospoda dunajska, kajti slovanski plesi so prišli hitro v modo. L. 1845. je bil prvi javni koncert, in tudi o takih slovanskih »besedah« se je govorilo v vseh odličnih krogih. Čehi so imeli takrat na Dunaju več imenitnih umetnikov, drugi pa so jim prihajali iz domovine ali iz tujih krajev na pomoč. Za zabavo je skrbel od l. 1845. dalje odbor starejših rodoljubov. Vstopnina se k besedam do l. 1848. ni plačevala; vstopnice so se dajale znanim Slovanom, visokim osebam, plemstvu, uradnikom in umetnikom, katerih prijaznost se je hotela pridobiti. Tudi svojega knjigotržca so imeli Slovani že od l. 1835., namreč Dunajčana V. Benedikta, ki se je marljivo učil slovanskih jezikov. L. 1848. in njega nasledki so pretrgali to mlado življenje, ali njega iskre so telele dalje, in skoro isti dorevolucijski rodoljubi so že 1. marcija l. 1859. zopet priredili »slovanski bal«, l. 1860. oživili slovanske besede, na koncu l. 1861. pa že premišljevali o ustanovitvi slovanskega pevskega društva, katerega pravila so bila v začetku l. 1862. predložena in potrjena. Iz njega se je kmalu (l. 1864./65.) izcimila »Slovanská beseda«, katere zgodovino je rav-

¹⁾ Na str. 64. 1. št. naj se čita v 2. in 3. vrsti predzadnjega odstavka: *Hořického* *Hořicích* nam, *Kořického*, *Kořicích*.